

C-701/23. sz. ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2023. november 14.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Tribunal Judiciaire de Paris (párizsi elsőfokú bíróság,
Franciaország)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2023. július 4.

Kérelmező:

Procureur de la République

Alperes:

Société SWIFTAIR

1. Az ügy tárgya és részletei:

- 1 2014. július 24-én a spanyol Swiftair társaság tulajdonában lévő, Spanyolországban ECLTV lajstromszám alatt nyilvántartásba vett, McDonnell-Douglas 83-as típusú repülőgép – AH 5017 járatszám alatt – a Burkina Fasó-i Ouagadougou repülőtérrel Algírba indult, hatfős személyzettel és 110 utassal a fedélzetén, köztük 54 francia állampolgárral.
- 2 Mintegy harminc perccel a felszállás után a repülőgép Mali felett rossz időjárási viszonyok közé keveredett, a gomolyfelhők elkerülése érdekében észak felé fordult, majd lezuhant az észak-mali sivatagban, ahol a gép roncsait 2014. július 24-én este találták meg. A repülőgép valamennyi utasa meghalt.
- 3 Ugyanezen a napon a párizsi államügyész az ügyet a gendarmerie des transports aériens (légi közlekedési csendőrség, Franciaország) parancsnokságához utalta forró nyomos vizsgálat lefolytatása céljából.

- 4 Ezzel párhuzamosan – a Juzgado Central de Instrucción n° 6 (6. sz. központi vizsgálóbíróóság, Spanyolország) 2014. július 24-i végzése alapján – egy spanyol vizsgálóbíróóság az 1882. szeptember 14-i Real decreto por el que se aprueba la Ley de Enjuiciamiento Criminal (a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv jóváhagyásáról szóló királyi rendelet; a továbbiakban: spanyol büntetőeljárás törvénykönyv) 774. cikke szerinti „diligencias previas” (előzetes nyomozás) megindításáról határozott. A spanyol ügyész 2014. július 25-én kelt indítványában jelezte, hogy „helyénvaló elfogadni az ideiglenes joghatóságot a baleset okainak tisztázásáig, tekintettel arra, hogy a tényállás az Audiencia Nacional (kiemelt ügyek országos bírósága, Spanyolország) hatáskörébe tartozó, terrorizmussal kapcsolatos bűncselekményeket valósíthat meg”.
- 5 Egy későbbi, 2014. szeptember 23-i végzésében a Juzgado Central de Instrucción n° 6 (6. számú központi vizsgálóbíróóság) kijelentette, hogy „miután a terrortámadás elkövetését kizárták, a továbbiakban az vizsgálendő, hogy a tényállás a pilóták tapasztalatlansága vagy gondatlansága miatt következhetett-e be”.
- 6 Egy 2014. július 29-én kelt vádirattal Franciaországban is vizsgálóbíróói eljárás indult ismeretlen elkövető ellen – szakszerűtlen eljárás, gondatlanság, figyelmetlenség, hanyagság, illetve a törvény vagy rendelet által előírt gondossági vagy biztonsági kötelezettség elmulasztása révén – gondatlanságból elkövetett emberölés miatt.
- 7 A francia és a spanyol vizsgálóbírók jogsegélykérelmek, a nemzetközi bűnügyi jogsegélyre irányuló megkeresések, szakértői meghallgatások és eljárási dokumentumok cseréje útján együttműködtek. Miután a spanyol eljárást a francia nyomozók áttekintették, kiderült, hogy az eljárás számos dokumentuma a francia bírák által – a nemzetközi jogsegélykérelmek keretében – előterjesztett, dokumentumok kiadására vonatkozó számos és konkrét kérelem eredményeképp született.
- 8 A dokumentumok közé tartozik az a spanyol eljárás 1. kötetében szereplő levél, amelyben F. J. S. M. ügyvéd tájékoztatta a kiemelt ügyek országos bíróságát arról, hogy ő fogja képviselni a Swiftairt az eljárás során.
- 9 2016. július 18-án a Juzgado Central de Instrucción n° 6 (6. számú központi vizsgálóbíróóság) az ügyészség megfelelő indítványa alapján az eljárás ideiglenes megszüntetéséről hozott végzést, és lezárta az eljárást. A végzés a következőket állapítja meg: „Korábban kizárták, hogy terrorcselekményt követtek volna el. A vizsgálat [...] annak megállapítása érdekében folytatódott, hogy az események bekövetkezhettek-e a spanyol pilóták, C. M. A. és G. C. I. gondatlansága vagy könnyelműsége következtében. E tekintetben szakértői jelentések sora jutott az alábbi következtetésre: a személyzet emberi és szakmai jellemzőire, valamint az ECLTV repülőgép állapotára vonatkozó dokumentáció alapján nem találtunk bizonyítékot arra, hogy a Swiftair részéről bármilyen szabálytalanság történt volna, amely összefüggésbe hozható lenne a július 24-én az AH5017-es járatot

Maliban ért balesettel. A szakértők [...] a maguk részéről arra a következtetésre jutottak, hogy a Swiftair által használt repülésszimulátor – a képzés és az ellenőrzés különböző fázisai során – alkalmas volt a Hatóság által előírt összes képzés lebonyolítására. A szimulátor tökéletesen alkalmas volt az MD-83-as típusú repülőgép pilótáinak képzésére, és olyan digitális műszerekkel is rendelkezett, amelyek megegyeztek a balesetet szenvedett repülőgép műszereivel. Ezért a szakértők nem állapították meg a pilótáktól megkövetelt objektív figyelmességi vagy gondossági kötelezettség megsértését.”

- 10 Az eljárás ideiglenes megszüntetéséről és az eljárás lezárásáról szóló határozatot Spanyolországban azt követően hozták meg, hogy a spanyol bírósági eljárás során az EASA (az Európai Unió Repülésbiztonsági Ügynöksége) tisztviselői szakértői jelentést nyújtottak be, amelyben szabálytalanságokat állapítottak meg az ellenőrzéssel egy időben végzett rendszeres pilótaképzés dokumentálásának módjában, anélkül azonban, hogy úgy vélték volna, hogy ezek bármilyen kapcsolatban állnának a balesettel, és úgy látták, hogy a pilóták képességeinek ellenőrzése során nem voltak szabálytalanságok.
- 11 Hasonlóképpen, a határozat a nemzetközi polgári repülésről szóló egyezmény 13. mellékletének rendelkezéseivel összhangban, a baleset helye szerinti állam, Mali közlekedési minisztériumának felügyelete alatt lefolytatott nemzetközi biztonsági vizsgálatról szóló jelentés benyújtását követően született. A vizsgálóbizottság a következő ajánlásokkal zárta le jelentését: a gyártó által készített megvalósíthatósági tanulmány egy állandó jegesedésgátló rendszerről; a jégkristályok észlelési feltételeinek beépítése az FCOM (Flight Crew Operating Manual) eljárásaiba; a repülés során bekövetkező átesés sajátosságainak beépítése a dokumentációba és a képzésbe; a CVR-ek (Cockpit Voice Recorders) ellenőrzésére vonatkozó eljárás módosítása a mágnesszalagok használatának megszüntetéséig, az ICAO (Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet) 6. mellékletében előírtak szerint; a légiforgalmi irányító központok koordinációjának javítása Niger, Burkina Faso és Mali hatóságai között. Az ajánlások egyike sem érintette a Swiftairt.
- 12 Franciaországban a műszaki vizsgálatokat egy 2014. szeptember 2-án kinevezett háromtagú szakértői testületre bízta. A testület a zárójelentést 2016. december 23-án nyújtotta be. A szakértői testület megállapította, hogy a balesethez a következő tényezők járultak hozzá:
 - a pilóták néhány hónapra korlátozódó, hosszú megszakításokkal kísért, idényjellegű tevékenysége, amely hozzájárult ahhoz, hogy a pilóták teljesítményszintje a szokatlan helyzetekben csökkenjen;
 - a földi és repülésszimulátoros képzés nem kielégítő mennyisége és tartalmi hiányosságai, amelyek az alábbiakhoz járultak hozzá: a külső repülési körülmények érzékelésének hiánya;

- a hajtómű jegesedése elleni védelmi eszközök használatának elmulasztása; a hajtóműre vonatkozó paraméterek romlásának fel nem ismerése; a jelentős sebességcsökkenés és az ebből következő helyzetjelzések észlelésének elmulasztása; az átesés bekövetkeztére adott megfelelő reakció hiánya; a nagy munkaterheléssel való megbirkózási képesség romlása;
 - az útvonalváltoztatás, a trópusi front megjelenése és a rádiós kommunikáció nehézségei, amelyek hozzájárultak a munkaterhelés növekedéséhez és a személyzet alkalmazhatóságának csökkenéséhez;
 - két olyan, idényjellegű munkát végző pilóta ugyanabban a személyzetben való alkalmazása, akik közel 8 hónapos repülési szünetet tartottak.
- 13 2017. június 29-én a Swiftair SA – alelnöke, S. L. F. által képviselt, jogi személyiséggel rendelkező társaság – ellen a francia vizsgálóbírák gondatlanságból elkövetett emberölés miatt vádat emeltek, mivel a társaság – „szakszerűtlen eljárás, gondatlanság, figyelmetlenség, hanyagság, illetve a törvény vagy rendelet által előírt gondossági vagy biztonsági kötelezettség elmulasztása révén, a jelen esetben azzal, hogy nem biztosított megfelelő képzést az AH5017-es járat személyzetének, ami hozzájárult ahhoz, hogy nem érzékelték a külső repülési körülményeket, nem ismerték fel a hajtóműre vonatkozó paraméterek romlását, nem használták a repülőgép védelmi eszközeit, nem reagáltak megfelelően az átesés bekövetkeztére – gondatlanságból a fedélzeten tartózkodó személyek, köztük a francia áldozatok halálát okozta, amely cselekményekről a francia büntető törvénykönyv 221-6, 221-7, 221-8, 221-10 cikkei rendelkeznek és azokat büntetni rendelik.”
- 14 A Swiftair vitatta a vádat, arra hivatkozva, hogy ugyanezen tényállással kapcsolatban a spanyol igazságügyi hatóságok az eljárás megszüntetése révén számára kedvező módon döntöttek. Véleménye szerint ez egy olyan jogerős határozat, amely a schengeni megállapodás végrehajtásáról szóló egyezmény (a továbbiakban: SMVE) 54. cikkében foglalt *ne bis in idem* elv alapján Franciaországban is kötelező érvényű.
- 15 A vizsgálóbíró elutasította a Swiftair által a büntetőjogi felelősségre vonhatóság megszűnésére vonatkozóan előterjesztett kifogást, és kijelentette:
- „A *ne bis in idem* SMVE 54. cikkében foglalt elve nem alkalmazható az olyan határozatra, amellyel az egyik szerződő állam hatósága az elé terjesztett ügy érdemi kivizsgálását követően, a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított személlyel szembeni vádemelést megelőző szakban megszünteti a büntetőeljárást, ha ezen állam nemzeti joga szerint ez a megszüntető határozat nem szünteti meg véglegesen a büntetőjogi felelősségre vonhatóságot, és így nem képezi akadályát annak, hogy ebben az államban ugyanazon cselekmény miatt újabb büntetőeljárást folytassanak le” (2016. június 29-i Kossowski ítélet, C-486/14, EU:C:2016:483; 2008. december 22-i Turanský ítélet, C-491/07, EU:C:2008:768, 45. pont).

„Márpedig a spanyol büntetőeljárás törvénykönyv 637. és 641. cikke értelmében a büntetőeljárás a tárgyalási szakasz előtt kétféle módon zárható le vagy szüntethető meg: »világos és egyértelmű« megszüntetésről akkor beszélünk, ha nincs komoly bizonyíték arra, hogy a vádemelés alapjául szolgáló cselekményt elkövették, ha a cselekmény nem minősül vétségnek vagy büntettnak, vagy ha az eljárásból kiderül, hogy a vádlottak nem tartoznak büntetőjogi felelősséggel sem elkövetőként, sem bűnsegédként, sem pedig orgazdaként, ezzel szemben »szabad« vagy »ideiglenes« megszüntetésről van szó akkor, ha a vádemelés alapjául szolgáló bűncselekmény elkövetése nem tűnik megfelelően bizonyítottnak, vagy ha a nyomozás azt mutatja, hogy a bűncselekményt valóban elkövették, de nincs elegendő bizonyíték egy vagy több konkrét személy elkövetőként, bűnsegédként vagy orgazdaként való megvádolására. Ez a fajta ideiglenes megszüntetés, amelynek nincs megfelelője a francia jogban, nem akadályozza meg az eljárás újbóli megnyitását, ha olyan új bizonyítékok állnak rendelkezésre, amelyek ezt indokolják, anélkül, hogy újabb panaszra vagy kiegészítő vádiratra lenne szükség.

A spanyol ítélkezési gyakorlat kimondja, hogy jogerővel csak az eljárást lezáró vagy megszüntető »világos és egyértelmű« végzések rendelkeznek, mivel azok véglegesen lezárják a büntetőeljárást. A Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság, Spanyolország) büntető kollégiumának ítélkezési gyakorlata szerint csak az eljárást megszüntető »világos és egyértelmű« végzésnek van ugyanolyan jogereje, mint egy jogerős határozatnak. Következésképpen az új büntetőeljárás megindítása ugyanazzal a személlyel szemben és ugyanazon tények tekintetében, amelyek miatt az eljárást egyszer már világosan és egyértelműen megszüntették, a *ne bis in idem* elvének megsértését jelentené. Ennélfogva az eljárás ideiglenes lezárásáról vagy megszüntetéséről szóló végzések, amelyeket olyan esetekben hoznak, amikor a szóban forgó bűncselekmény elkövetése nem tűnik megfelelően bizonyítottnak, vagy amikor nincs elegendő bizonyíték egy adott személy megvádolására, nem bírnak jogerővel. Az ilyen típusú megszüntetés »ideiglenes«, így nem akadályozza az eljárás újbóli megnyitását, ha olyan új bizonyítékok merülnek fel, amelyek azt indokolják.

A jelen ügyben a Juzgado Central de Instrucción n° 6 (6. számú központi vizsgálóbíróság) 2016. július 18-i eljárást megszüntető határozata »sobreseimiento provisional« (ideiglenes megszüntető) határozatnak minősül, ezért nem bír jogerővel. A Swiftair azon érvelését, miszerint ez egy olyan jogerős határozat, amely a »*ne bis in idem*« elv alapján Franciaországban kötelező erővel bír, ezért el kell utasítani.”

- 16 A 2021. május 18-i végzéssel a Swiftair SA társaságot, mint vádlottat a párizsi bíróság elé állították.

2. Jogi háttér

A. Az uniós jog

Az Európai Unió Alapjogi Chartája

- 17 „A kétszeres eljárás alá vonás és a kétszeres büntetés tilalma” című 50. cikk kimondja:

„Senki sem vonható büntetőeljárás alá és nem büntethető olyan bűncselekményért, amely miatt az Unióban a törvénynek megfelelően már jogerősen felmentették vagy elítélték.”

*A Benelux Gazdasági Unió államai, a Németországi Szövetségi Köztársaság és a Francia Köztársaság kormányai között a közös határaikon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről szóló, 1985. június 14-i Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló, Schengenen, 1990. június 19-én aláírt egyezmény**

- 18 „A kétszeres büntetés tilalma (*ne bis in idem*) elvének alkalmazása” cím alatt olvasható 54. cikk előírja:

„Az ellen a személy ellen, akinek a cselekményét a Szerződő Felek egyikében jogerősen elbírálták, ugyanazon cselekmény alapján nem lehet egy másik Szerződő Fél területén büntetőeljárást indítani, amennyiben elítélés esetén a büntetést már végrehajtották, végrehajtása folyamatban van, vagy az ítélet meghozatalának helye szerinti Szerződő Fél jogszabályainak értelmében azt többé nem lehet végrehajtani.”

B. A nemzeti jog

A francia jogi szabályozás

A büntetőeljárás törvény

- 19 A 695-9-54. cikk az alábbiak szerint rendelkezik:

„A büntetőeljárásokban a joghatóság gyakorlásával kapcsolatos összeütközések megelőzéséről és rendezéséről szóló, 2009. november 30-i 2009/948/IB tanácsi kerethatározat alkalmazása során, amennyiben több tagállamban ugyanazon személyek ellen ugyanazon cselekmények miatt párhuzamosan folyó büntetőeljárásokban valószínűleg jogerős ítéletet hoznak, az érintett tagállamok

* Kiterjesztve Spanyolországra a Spanyol Királyságnak a Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló [...] egyezményhez való csatlakozására vonatkozó, Bonnban, 1991. június 25-én aláírt megállapodással (HL 2000. L 239., 69. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 2. kötet, 60. o.).

illetékes hatóságai közlik egymással a büntetőeljárásokkal kapcsolatos információkat, és közösen megvizsgálják, hogyan tudják korlátozni az ilyen párhuzamos eljárások egymás mellettiségéből eredő negatív következményeket.”

A spanyol jogi szabályozás

Az 1882. szeptember 14-i Real Decreto por el que se aprueba la Ley de Enjuiciamiento Criminal (a büntetőeljárás törvénykönyv jóváhagyásáról szóló királyi rendelet) (spanyol büntetőeljárás törvénykönyv)

20 A 637. cikk kimondja:

„világos és egyértelmű megszüntetés:

- 1) ha nincs komoly bizonyíték arra, hogy a vádemelés alapjául szolgáló cselekményt elkövették
- 2) ha a cselekmény nem minősül vétségnek vagy büntettnak
- 3) ha az eljárásból kiderül, hogy a vádlottak nem tartoznak büntetőjogi felelősséggel sem elkövetőként, sem bűnsegédként, sem pedig orgazdaként.”

21 A 641. cikk kimondja:

„ideiglenes megszüntetés:

- 1) ha a vádemelés alapjául szolgáló bűncselekmény elkövetése nem tűnik megfelelően bizonyítottnak
- 2) ha a nyomozás azt mutatja, hogy a bűncselekményt valóban elkövették, de nincs elegendő bizonyíték egy vagy több konkrét személy elkövetőként, bűnsegédként vagy orgazdaként való megvádolására.”

A Código penal (spanyol büntető törvénykönyv).

22 A 31a. cikk a következőképpen rendelkezik:

„1. Az e törvénykönyvben meghatározott esetekben a jogi személyek büntetőjogi felelősséggel tartoznak a nevükben, illetve javukra a törvényes képviselőik, valamint a tényleges vagy jogi értelemben vett vezető tisztségviselőik által elkövetett bűncselekményekért.

Ugyanezekben az esetekben a jogi személyek büntetőjogi felelősséggel tartoznak azokért a bűncselekményekért is, amelyeket a társaság tevékenységének gyakorlása során, a nevükben és javukra követett el egy olyan személy, aki az előző bekezdésben említett természetes személyek irányítása alatt állt, és a cselekményeket azért követhette el, mert nem gyakoroltak felette megfelelő ellenőrzést, tekintettel az eset konkrét körülményeire.

2. A jogi személyek büntetőjogi felelőssége attól a pillanattól kezdve áll fenn, amikor megállapítást nyer, hogy olyan bűncselekmény történt, amelyet feltehetően az előző bekezdésben említett megbízatásokat vagy feladatokat ellátó személy követett el, még akkor is, ha a ténylegesen felelős természetes személyt nem sikerült azonosítani, vagy ha nem lehetett ellene eljárást indítani. Ha ugyanazon cselekmények következtében a jogi és a természetes személy is pénzbírsággal büntetendő, a bírák vagy bíróságok úgy igazítják a vonatkozó összegeket, hogy az így kapott összeg ne legyen aránytalan a cselekmények súlyához képest.”

3. A felek álláspontja

A vádlott (Swiftair)

- 23 A Swiftair fő érve az, hogy a 11 kötetnyi eljárási iratot tartalmazó és egy neves spanyol bíró által lefolytatott spanyol vizsgálatot alaposnak kell tekinteni, amelynek végén a bíró – többek között a Swiftair által a pilóták képzése során elkövetett esetleges szabálytalanságok alapos vizsgálata alapján – úgy ítélte meg, hogy nincs ok a vádemelésre. A Swiftair azt állítja, hogy bár az eljárást megszüntető végzést ideiglenesnek minősítették, azt bűncselekmény megállapításának hiányában az eljárást világosan és egyértelműen megszüntető végzésnek kellett volna minősíteni, és hogy az eljárást megszüntető ideiglenes végzés ellen egyébként helye volt fellebbezésnek, amellyel nem éltek, és amely új tény és/vagy bizonyíték hiányában nem tette volna lehetővé az eljárás újbóli megindítását: ezért a végzést az SMVE 54. cikke és a Bíróság ítélezési gyakorlata értelmében jogerős határozatnak kell minősíteni, és annak *ne bis in idem* hatályára a Swiftair hivatkozhat, amely a pilótákon kívül az egyetlen személy, akit az eljárást megszüntető végzésben megneveztek.
- 24 A Swiftair hozzáteszi, hogy amennyiben új bizonyítékok merülnek fel, a francia bíróságok nyilvánvalóan nem rendelkeznek joghatósággal az ügy kivizsgálására, mivel a Bíróság ítélezési gyakorlata szerint (2014. június 5-i M ítélet, C-398/12, EU:C:2014:1057, 41. pont) kizárólag a spanyol vizsgálóbíró jogosult a vizsgálat folytatására.
- 25 A Swiftair azt is megállapítja, hogy Spanyolországban az elévülési idő lejárt, így a vizsgálatot ott többé nem lehet folytatni, még akkor sem, ha új tény és/vagy bizonyíték merülne fel. Az eljárást megszüntető végzés tehát az elévülés hatására jogerőre emelkedett, és ezért a Swiftair véleménye szerint „kétszeresen” is végleges.
- 26 Végül a Swiftair kijelenti, hogy bár Spanyolországban a jogi személyek felelőssége akkoriban korlátozott volt, a jogi személyt képviselő természetes személyeket felelősségre lehetett vonni, és hogy e tekintetben a spanyol vizsgálóbíró az eljárást megszüntető végzésében azt állapította meg, hogy a Swiftair részéről nem történt szabálytalanság.

Az ügyészség

- 27 Az ügyészség úgy véli, hogy a nyomozás során – a francia összekötő bírák által Spanyolországban, illetve a *ne bis in idem* kérdésében tanúként kihallgatott akademikusok által – kiadott különböző jogi vélemények nem tekinthetők elegendőnek a bíróság tájékoztatására, mivel csak a Bíróság jogosult a SMVE 54. cikkének értelmezésére a jelen ügyben felmerült két jogi kérdésben: az eljárás ideiglenes megszüntetéséről szóló spanyol határozat hatályát, illetve a természetes személy és a jogi személy közötti azonosság kérdését illetően.

A magánfelek

- 28 A magánfelek úgy vélik, hogy azokban a jogrendszerekben, ahol nincs vizsgálóbíró, az eljárást ideiglenesen megszüntető spanyol végzés az ügyészségnek az eljárás lezárásáról szóló határozatának felel meg, és hogy a francia Cour de cassation (semmitűszék) és a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint az ilyen határozat nem minősül végleges határozatnak. Hangsúlyozzák, hogy a spanyol bíróságok ítélkezési gyakorlata maga is egyértelműen kimondja, hogy az eljárást ideiglenesen megszüntető ilyen határozatok nem bírnak jogerővel, ellentétben az eljárást világosan és egyértelműen megszüntető határozatokkal.
- 29 A magánfelek arra is rámutatnak, hogy a spanyol vizsgálóbíró nem végzett komoly és mélyreható vizsgálatot, és hogy a Swiftair vezetőinek valamennyi kihallgatására a francia vizsgálat keretében került sor, annak érdekében, hogy a szakértők elemezhesék a társaság gondosságát.
- 30 Végezetül a magánfelek hangsúlyozzák, hogy ahhoz, hogy egy határozat egy másik ügyben jogerővel rendelkezzen, a felek, az ok és a tárgy azonosságának feltétlenül fenn kell állnia: a jelen ügyben a magánfelek egyrészt azt állítják, hogy nem áll fenn a felek azonossága, mivel a Swiftair ellen nem indult büntetőeljárás Spanyolországban, és hogy a jogi személyek felelősségét nem lehetett volna Spanyolországban a repülőgép-baleset tényállása miatt megállapítani, másrészt nem azonos a jogi minősítés, mivel a francia nyomozás emberölés bűncselekményére vonatkozott, míg a spanyolországi nyomozás terrortámadás alapján indult, és a pilóták által a légiközlekedés szabályainak megsértésével elkövetett bűncselekmények felderítésével folytatódott. Következésképpen, mivel a Swiftair ellen Spanyolországban nem indult büntetőeljárás, és ott egyébként sem lehet érintett, a társaság nem hivatkozhat a *ne bis in idem* szabályra.

4. A bíróság értékelése*Az alkalmazandó jogszabályok elemzése*

- 31 A bíróság először az európai uniós jog, a francia jog és a spanyol jog szempontjából határozza meg a jogi hátteret.

- 32 Az uniós jog tekintetében a bíróság a *ne bis in idem* elvének vizsgálatát az SMVE 54. cikkére alapozza. Először a „bis” kifejezéssel kapcsolatban felsorolja a Bíróság azon ítéleteit, amelyek különösen a határozatnak az SMVE 54. cikke értelmében vett jogerős jellegével foglalkoznak (2003. február 11-i Gözütok és Brügge ítélet, C-187/01 és C-385/01, EU:C:2003:87; 2005. március 10-i Miraglia ítélet, C-469/03, EU:C:2005:156; 2008. december 22-i Turanský ítélet, C-491/07, EU:C:2008:768; 2014. június 5-i M ítélet, C-398/12, EU:C:2014:1057; 2016. június 29-i Kossowski ítélet, C-486/14, EU:C:2016:483). A bíróság a következőképpen foglalja össze a megállapításait: a jogerős határozat nem feltétlenül az eljáró bíróság határozata; annak azonban véglegesen le kell zárnia a büntetőeljárást a szerződő államban; a határozatot az ügy érdemi vizsgálatának lezárásaként kell meghozni; elfogadott, hogy a büntetőeljárás ugyanazon személy ellen és ugyanazon tények tekintetében kizárólag akkor indítható újra, ha új tény és/vagy bizonyíték merül fel.
- 33 Az „idem” kifejezés tekintetében a bíróság a 2006. március 9-i Van Esbroeck ítéletre (C-436/04, EU:C:2006:165), valamint a 2006. szeptember 28-i Gasparini és társai ítéletre (C-467/04, EU:C:2006:610) hivatkozik, hozzátéve, hogy ez utóbbi ítélet nem oldja meg kifejezetten azt a kérdést, hogy a megállapodásban részes egyik államban természetes személyek javára hozott megszüntető határozatnak lehet-e *ne bis in idem* hatálya a megállapodásban részes másik államban ugyanabban a tényállásban érintett jogi személyek javára.
- 34 Ami a francia jogot illeti, a bíróság ugyan utal a büntetőeljárás törvénykönyv 695-9-54. cikkére, amely a 2009. november 30-i 2009/948/IB tanácsi kerethatározatra hivatkozik, amely többek között az ügyeknek az Eurojust elé utalását írja elő, amennyiben nem születik konszenzus a versengő joghatóságok tekintetében, de csupán azt állapítja meg, hogy a spanyol és a francia igazságügyi hatóságok között a vizsgálat során folytatott, a vizsgálat szempontjából eredményes eszmecsere nem tette lehetővé, hogy a párhuzamos vizsgálatok végén a döntések esetleges ütközésének kérdését előzetesen rendezni lehessen.
- 35 Ami a spanyol jogot illeti, a bíróság röviden ismerteti a spanyol büntetőeljárás törvénykönyv 637. és 641. cikkében foglalt, az eljárások megszüntetéséről szóló határozatokra vonatkozó rendszert, valamint a jogi személyek felelősségére vonatkozó rendszert.

Az eljárást megszüntető határozatok szabályozása

- 36 A francia jortól eltérően a spanyol jog nem szabályozza az ideiglenesen lezárt eljárások újbóli megindításának feltételeit. Az újraindítás feltételeit tehát a spanyol bíróságok ítélezési gyakorlata határozta meg, amely alapelveként rögzítette az új tény és/vagy bizonyíték követelményét (a Tribunal Supremo [legfelsőbb bíróság] 1997. június 30-i, később megerősített határozata), amely nem teszi lehetővé a büntetőeljárás újraindítását ugyanazon bizonyítékok alapján, és az eljárást ideiglenesen megszüntető végzésnek bizonyos meggyőző erőt

biztosít, különösen abban a tekintetben, hogy „az ügyiratban szereplő bizonyítékok elegendőek-e az eljárás folytatásához”.

- 37 A kérdést előterjesztő bíróság összefoglalja a vádlott és a magánfelek által hivatkozott ítélkezési gyakorlatot, és arra a következtetésre jut, hogy az egyes felek által hivatkozott határozatok nem összeegyeztethetetlenek, és az alábbiakat támasztják alá: a spanyol bíróságok pontos kritériumokat állapítottak meg az eljárást ideiglenesen megszüntető végzést követően az eljárás újraindítására, megkövetelve az új tény és/vagy bizonyíték felmerülését; mivel az eljárást ideiglenesen megszüntető végzés meghozatalát követően lehetséges az eljárás folytatása, e végzés nem minősül teljes jogerővel bíró, végleges határozatnak; tekintettel a spanyol bírák vitatható gyakorlatára, miszerint az egyszerűség kedvéért az eljárást ideiglenesen megszüntető végzéseket hoznak, a bíróságok eseti alapon vizsgálják meg az ügyirat tartalmát annak eldöntése érdekében, hogy az eljárást megszüntető végzésnek valójában milyen joghatása legyen.

A jogi személyek felelősségének szabályozása

- 38 A jogi személyek felelősségét Spanyolországban a Ley Orgánica 1/2015, de 30 de marzo, por la que se modifica la Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal (a büntető törvénykönyvről szóló 1995. november 23-i 10/1995. számú sarkalatos törvényt módosító, 2015. március 30-i 1/2015. számú sarkalatos törvény) vezette be.
- 39 A felelősségről a baleset időpontjában a Código penal (spanyol büntető törvénykönyv) 31a. cikke (amelyet ezen összefoglalás 22. pontjában idézünk) rendelkezett, amely többek között előírja: „1. Az e törvénykönyvben meghatározott esetekben a jogi személyek büntetőjogi felelősséggel tartoznak [...]”.
- 40 Ebből a jogszabályból következik, hogy a jogi személyek felelőssége Spanyolországban csak a bűncselekményeknek egy korlátozott köre miatt merülhet fel, amely nem tartalmazza a Ley 209/1964, de 24 de diciembre, Penal y Procesal de la Navegación Aérea (a légi navigációra vonatkozó, 1964. december 24-i 209/1964. sz. büntető és eljárási törvény) 65. cikkét, amely a légi navigáció során gondatlanságból vagy súlyos gondatlanságból elkövetett bűncselekményről rendelkezik, valamint a Código penal (spanyol büntető törvénykönyv) 142. cikkét, amely a gondatlanságból elkövetett emberölés bűncselekményéről szól.
- 41 A bíróság ezt követően megvizsgálja az SMVE 54. cikkéből fakadó, a Juzgado Central de Instrucción nº 6 (6. számú központi vizsgálóbíróság) által 2016. július 18-án hozott, az eljárást ideiglenesen megszüntető végzésen alapuló, a büntetőeljárás megszűnésére vonatkozó kifogást.
- 42 E célból a bíróság szükségesnek tartja megvizsgálni, hogy:
- 1) a spanyol határozat az uniós jog értelmében „jogerős ítéletnek” minősül-e;

2) a Swiftair a spanyol határozatot követően tekinthető-e olyan „személynek, akinek cselekményét jogerősen elbírálták”, amihez meg kell határozni az SMVE 54. cikkében szereplő „jogerősen elbírált cselekmény” fogalmának hatályát, illetve hivatkozhat-e a Swiftair a *ne bis in idem* elvre egy olyan vizsgálat esetében, amelyet a nyomozati szakaszban lezártak, anélkül, hogy bármely személyt az egyszerű tanú jogálláson kívül más minőségben kihallgattak volna;

3) a Swiftair hivatkozhat-e egy olyan jogrendszerben hozott határozat joghatásaira, amelyben a vizsgált tényállás tekintetében csak az őt képviselő természetes személyek felelőssége merülhetett fel, ami szükségessé tenné annak megállapítását, hogy a „személy” fogalmának tág értelmezése révén az SMVE 54. cikkében foglalt *ne bis in idem* elvet automatikusan és ugyanolyan módon alkalmazni kell annak a jogi személynek a javára, amelyet ezek a természetes személyek képviselnek, akkor is, ha az eljárás kizárólag természetes személyekre vonatkozik vagy vonatkozhat.

A jelen esetre történő alkalmazás

1) *Volt-e „jogerős ítélet”?*

- 43 A 2023. június 8-i tárgyaláson folytatott viták elsősorban az eljárást ideiglenesen megszüntető spanyol határozat hatályáról szóltak, ahol egyesek azzal érveltek, hogy az eljárást ideiglenesen megszüntető végzés nem tekinthető jogerős határozatnak, mivel Spanyolországban ennek a határozatnak nincs jogereje, míg a többiek azt hangsúlyozták, hogy a Bíróságnak a jogerős határozat fogalmára vonatkozó ítélkezési gyakorlata csak azt követeli meg, hogy a szóban forgó határozat – az esetleges új tény és/vagy bizonyíték felmerülése, illetve a rendkívüli jogorvoslatok esetét kivéve – szüntesse meg a büntetőeljárást.
- 44 A spanyol jog sajátossága, hogy a vizsgálóbíró által a nyomozás lezárása érdekében hozható megszüntető végzések között különbséget tesz aszerint, hogy vannak olyan végzések, amelyek új tény és/vagy bizonyíték felmerülése esetén megnyitják a nyomozás újraindításának lehetőségét (eljárást ideiglenesen megszüntető végzések), és vannak olyanok, amelyek véglegesen lezárják a nyomozást, és jogerővel bírnak, mivel nincs bűncselekmény, nincs elkövető vagy nincs felelős elkövető (eljárást világosan és egyértelműen megszüntető végzések). Mind a kétféle végzés bírósági határozatnak minősül, amely ellen fellebbezéssel lehet élni, és hatásai alapvetően a vádlott vagy a fogva tartott személy jogai tekintetében különböznek (mint például a felmentő határozatokhoz kapcsolódó becsület és jóhírnév bírósági védelméhez való jog, a nyomozás során végrehajtott előzetes letartóztatással kapcsolatos kártérítéshez való jog vagy bizonyos jogorvoslati lehetőségek).
- 45 Az eljárást ideiglenesen megszüntető végzések túlságosan gyakori elfogadásával kapcsolatos esetleges vizsgálóbírói visszaélések orvoslása érdekében a spanyol bíróságok eseti alapon a világos és egyértelmű végzésekkel azonos hatályt biztosíthatnak az eljárást ideiglenesen megszüntető végzések számára, amennyiben

megállapítható, hogy a vizsgálóbíró olyan ügyben járt el, amely az eljárást világosan és egyértelműen megszüntető végzések kiadását indokolta volna.

- 46 A spanyol ítélkezési gyakorlat mindazonáltal egyértelműen kimondja: az eljárást ideiglenesen megszüntető végzések nem rendelkeznek jogerővel. Csak az eljárást világosan és egyértelműen megszüntető végzések rendelkeznek ezzel a joghatással. A Tribunal Constitucional (alkotmánybíróság, Spanyolország) 2019. január 14-i határozatában (ATC 3/2019) azonban hajlik arra, hogy ezt a megkülönböztetést árnyalja, és a megszüntetéshez vezető eljárás *in concreto* értékelése felé mozduljon el, annak hatásainak meghatározása érdekében. Az alkotmánybíróság eszerint úgy véli, hogy „az eljárást megszüntető határozat anyagi jogerejének lehetséges joghatása nem az ügy végleges vagy ideiglenes lezárásának minősítésétől – és így az eljárás újraindításának abszolút lehetetlenségétől – függ, hanem az ügy konkrét körülményeitől, illetve attól, hogy 1) a határozat meghozatalára olyan büntetőeljárás végén került sor, amelynek tárgyát annak komolysága figyelembevételével terjesztették elő; 2) a büntetőeljárásért felelős szerv minden szükséges és észszerű nyomozati intézkedést megtett a tényállás bűncselekményi jellegének és az érintett személynek az abban való konkrét érintettségének megállapítása érdekében, és 3) az ügy lezárásáról szóló határozat jogerős jellegéből következően az újraindítás feltétele a tényállás bűncselekményi jellegére vagy az érintett személynek az abban való érintettségére vonatkozó új releváns elemek megjelenésének mérlegelése”.
- 47 Az SMVE 54. cikke a jogerős ítélet fogalmán alapul, és úgy tűnik, hogy implicit módon az ilyen határozat jogerejére is vonatkozik, ami együtt jár a *ne bis in idem* elvének alkalmazásával, mivel a jogerővel rendelkező büntetőjogi határozat kizárja, hogy ugyanazzal a vádlottal szemben ugyanazon tényállás miatt új eljárást indítsanak.
- 48 A Bíróság ítélkezési gyakorlata azonban lehetővé teszi, hogy úgy tekintsük, hogy az az eljárást megszüntető végzés, amely az alapos nyomozás lefolytatását követően megszünteti a büntetőeljárást, úgy, hogy az újraindítható marad, ha a későbbiekben új tény és/vagy bizonyíték merül fel, az SMVE 54. cikke értelmében jogerős határozatnak minősül. A Bíróság e tekintetben hozott határozatai nem hivatkoznak a jogerő fogalmára.
- 49 A Bíróság ugyanakkor megállapítja, hogy a határozat erejét a szerződő állam belső joga alapján kell megítélni. Erre a fenntartásra hivatkozott a francia vizsgálóbíró az áttételről szóló végzésében, amikor úgy vélte, hogy mivel a spanyol bíróságok tagadták az eljárást ideiglenesen megszüntető végzés jogerejét, ezért az nem tekinthető jogerős határozatnak és nem élvezheti a *ne bis in idem* elv hatályát.
- 50 A 2016. július 18-i spanyol határozat esetében tehát ellentmondás látszik fennállni e két követelmény között, mivel, miközben az eljárást ideiglenesen megszüntető végzés látszólag megfelel a Bíróság 2014. június 5-i M ítéletében (C-398/12,

EU:C:2014:1057) megfogalmazott ítélkezési gyakorlat által támasztott követelményeknek, a spanyol bíróságok egyértelműen kimondták, hogy az ilyen végzés nem rendelkezik a jogerős ítélethez vagy az eljárást világosan és egyértelműen megszüntető végzéshez hasonló anyagi jogerővel, és elviekben nem teszi lehetővé, hogy annak kedvezményezettje a minden vád alól felmentett vádlottal egyenértékű jogokat szerezzen.

- 51 Ezért meg kell határozni, hogy a Bíróság álláspontja szerint az SMVE 54. cikkében hivatkozott „jogerős határozat” fogalma megköveteli-e, hogy az érintett állam belső joga szerint a határozatnak a teljes jogerővel, vagy csak „relatív” jogerővel kell rendelkeznie, amely kizárólag az azonos tények és bizonyítékok alapján indított újbóli büntetőeljárást tiltja meg, anélkül, hogy az érintett személynek minden egyéb, a felmentő ítéletből eredő jogát biztosítaná.
- 52 Erre tekintettel a bíróság az alábbiakban ismertetett első, előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést teszi fel.
- 2) *Létezik-e „jogerősen elítélt személy”?*
- 53 Amikor a spanyol nyomozás megkezdődött, a bíró először azt vizsgálta, hogy a repülőgép lezuhanását okozhatta-e esetleg terrorcselekmény. Mivel terrorcselekményt nem lehetett megállapítani, a spanyol bíró annak kiderítésével folytatta a vizsgálatot, hogy a balesetet a pilóták tapasztalatlansága vagy gondatlansága okozta-e, és a nyomozás végén arra a következtetésre jutott, hogy a „repülőgépek pilótáitól megkövetelt objektív gondossági vagy körültekintési kötelezettség” megsértését nem lehetett kimutatni.
- 54 A spanyol vizsgálati akta szerint a Swiftair személyzetének 2014 novemberében tartott egyetlen kihallgatása megegyezik a francia vizsgálóbírák által egy jogsegélykérelem keretében kért kihallgatással. Ezeket a különböző Swiftair-vezetőket a spanyol rendőrök a francia csendőrök jelenlétében egyszerű tanúként hallgatták ki.
- 55 Sem a Swiftairt, sem annak jogi képviselőjét nem hallgatta meg a spanyol vizsgálóbíró, ahogyan azt később a francia bíró megtette, amikor a társaság ellen vizsgálatot indított.
- 56 Így, bár Spanyolországban vizsgálatot folytattak a Swiftair pilótáinak képzésével kapcsolatban annak megállapítása érdekében, hogy a pilóták esetleg figyelmetlenek vagy tapasztalatlanok voltak-e, a Swiftair ellen hivatalosan nem indított büntetőeljárást sem a spanyol államügyész, sem a spanyol vizsgálóbíró, aki hivatalosan tájékoztatta volna a társaságot arról, hogy vizsgálat folyik ellene, ami bírósági eljáráshoz vezethet.
- 57 Megjegyezzük csupán, hogy az eljárást megszüntető végzés indokolásában az áll, hogy „nem találtunk semmilyen bizonyítékot arra nézve, hogy a Swiftair részéről

bármilyen szabálytalanságot követtek volna el, amely összefüggésbe hozható lenne az AH5017-es járat július 24-én Maliban történt balesetével”.

58 A Bíróság nem rendelkezik olyan ítélkezési gyakorlattal, amely tisztázná, hogy mit jelent az uniós jogban a „jogerősen elítélt személy” fogalma a megszüntető határozattal záruló eljárások konkrét eseteiben. Ez a fogalom vonatkozik-e a nyomozás során közvetlenül vagy közvetve érintett valamennyi személyre, még akkor is, ha a bíró vagy az ügyész által kiállított dokumentumok nem nevezik meg konkrétan a nyomozás alá vont és bűncselekmény elkövetésével gyanúsított személyeket?

59 A bíróság az SMVE 54. cikkében hivatkozott „jogerősen elítélt személy” fogalmával kapcsolatban az alábbiakban ismertetett második kérdést teszi fel.

3) *A „személy” fogalma, valamint a jogi személy és annak természetes személynek minősülő törvényes képviselői közötti azonosság kérdése*

60 A Swiftair nem vitatta, hogy a gondatlanságból elkövetett emberölés bűncselekménye, amelynek a spanyol bírók helyt adhattak volna, ha úgy ítélték volna meg, hogy a pilóták alkalmatlanok vagy tapasztalatlanok voltak, Spanyolországban nem róható fel közvetlenül magával a társasággal szemben, tekintettel a jogi személyek büntetőjogi felelősségére vonatkozó szabályok korlátozó jellegére ebben az országban.

61 A Swiftair azonban azzal érvelt, hogy ha a vizsgálatok kimutatták volna, hogy a társaság elmulasztotta a pilóták képzését és képzettségük szinten tartását, akkor a Swiftair törvényes képviselőit (természetes személyeket) emberölés miatt felelősségre vonták volna, és így közvetve a társaságot is felelősségre vonták volna.

62 A Swiftair ebből azt a következtetést vonja le, hogy az eljárást megszüntető végzés, amely azt mutatja, hogy a társaság törvényes képviselői ellen gondatlan emberölés bűncselekményével kapcsolatban nem áll rendelkezésre elegendő bizonyíték, mind a társaság törvényes képviselői, mind a saját maga, mint jogi személy tekintetében *ne bis in idem* hatályú, és az összes uniós tagállammal szemben érvényesíthető.

63 Ez az érvelés, amely – amennyiben helyt adnak neki – megvédi a Swiftairt az esetleges közvetlen büntetőjogi felelősségre vonástól mind a származási országban, mind a többi tagállamban, két egymást követő nehézséget vet fel, amelyeket a Bíróság ítélkezési gyakorlata még nem oldott meg:

– A 2006. szeptember 28-i Gasparini és társai ítélet (C-467/04, EU:C:2006:610, a rendelkező rész 2. pontja) kimondja, hogy az SMVE 54. cikkében foglalt *ne bis in idem* elv „más személyekre, mint azokra, akiknek cselekményét valamely részes állam jogerősen elbírálta, nem alkalmazható”. A „személy” e fogalma alapján vajon úgy véli-e a Bíróság, hogy azonosság áll fenn egyrészt azon

természetes személyek között, akik a jogi személy törvényes képviselői, és akik feladataik ellátása során annak nevében járnak el, másrészt maga a jogi személy között? Igenlő válasz esetén az egyik szerződő államban nem lehetne eljárást indítani egy társaság vagy más jogi személy ellen, ha annak törvényes képviselőit egy másik szerződő államban ugyanezen cselekmények miatt elítélték. A fentiekből következik, hogy mi lenne a helyzet az ellenkező esetben.

Egy ilyen döntés jelentős hatással lehetne az olyan országokra, mint Franciaország, ahol a jogi személyek büntetőjogi felelőssége általános, és a büntető törvénykönyv szerinti valamennyi bűncselekményért a természetes személyeknek minősülő törvényes képviselőik büntetőjogi felelősségével párhuzamosan és egyidejűleg is felmerülhet.

- Vajon el kell-e fogadni ezt az azonosságot – amennyiben megállapításra kerül – akkor is, ha az egyik tagállamban a tényállással kapcsolatban lefolytatott nyomozást csak olyan jogi minősítés tekintetében végezték el, amely nem teszi lehetővé a jogi személy felelősségre vonását ebben az államban?

127. Az SMVE 54. cikke által használt fogalmak értelmezési nehézségeinek megoldása, valamint annak megállapítása érdekében, hogy a Swiftair Franciaországban büntetőeljárás alá vonható-e olyan cselekmények miatt, amelyekért jogi személyként soha nem vonható büntetőjogi felelősségre Spanyolországban, de amelyek miatt a spanyol bíró úgy ítélte meg, hogy nem indokolt a törvényes képviselői ellen büntetőeljárás indítása, a bíróság az alábbiakban ismertetett, két utolsó előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést teszi fel.

5. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

64 A bíróság a következő kérdéseket terjeszti elő:

1) Úgy kell-e értelmezni az SMVE-nek a Charta 50. cikkével összhangban értelmezett 54. cikkét, hogy az eljárást megszüntető, egy szerződő állam valamely igazságügyi szerve által az ügy alapos kivizsgálását követően hozott, fellebbezéssel megtámadható, új tény és/vagy bizonyíték felmerülése hiányában az eljárás folytatását kizáró végzést az említett cikk értelmében jogerős határozatnak kell tekinteni, még akkor is, ha az eljárást megszüntető végzés abban a szerződő államban, amelyben meghozták, nem rendelkezik a teljes jogerővel bíró határozat valamennyi joghatásával?

2) Úgy kell-e értelmezni az SMVE-nek a Charta 50. cikkével összhangban értelmezett 54. cikkét, hogy az eljárást jogerős határozatként megszüntető olyan végzés esetében, amely alkalmas az e jogszabályban előírt *ne bis in idem* védelem biztosítására, a „jogerősen elítélt személy” alatt a vizsgálat során érintett minden olyan személy értendő, akinek cselekményeit vagy mulasztásait kivizsgálták, még

akkor is, ha e személy a nyomozás szakaszában formálisan nem volt büntetőeljárás vagy kényszerintézkedés alá vonva?

3-a) Úgy kell-e értelmezni az SMVE-nek a Charta 50. cikkével összhangban értelmezett 54. cikkét, hogy azonosság áll fenn egyrészt azon természetes személyek között, akik cselekményeiket a társaságban végzett feladataik gyakorlása során, az általuk képviselt jogi személy javára és nevében végezték, másrészt maga a jogi személy között, kizárva, hogy egy szerződő államban eljárást indítsanak valamely jogi személy ellen, ha annak törvényes képviselőit az uniós jog értelmében egy másik szerződő államban már „jogerősen elítélték”, még akkor is, ha maga a jogi személy ellen az utóbbi államban személyes minőségében soha nem indult büntetőeljárás?

3-b) Az előző kérdésre adott igenlő válasz esetén, úgy kell-e értelmezni az SMVE-nek a Charta 50. cikkével összhangban értelmezett 54. cikkét, hogy a *ne bis in idem* védelemnek a jogi személyt akkor is meg kell illetnie, ha a jogerős határozat meghozatalának helye szerinti szerződő állam részéről a jogi személy semmiképpen sem volt büntetőjogi felelősségre vonható, vagy azért, mert a jogi személy büntetőjogi felelőssége ebben az államban közvetlenül nem áll fenn, vagy pedig azért, mert a jogi személy büntetőjogi felelőssége csak olyan bűncselekmények miatt merülhet fel, amelyeket az eljárás tárgyát képező tényállás nem ismer?

MUNKADOKUMENTUM